

หมวดที่ 13

การฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

เค้าโครงเรื่อง

1. ข้อความเบื้องต้น
2. เรื่องการฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

สาระสำคัญ

1. คำว่า “คำถาขธรรมเนียม” กับคำว่า “คำธรรมเนียม”
2. ผู้มีสิทธิฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
3. วิธีการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
4. การไต่สวนคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
5. คำสั่งของศาลเกี่ยวกับคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
6. ผู้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สิน
7. การถอนคำอนุญาตให้ดำเนินคดีอนาถา
8. ความรับผิดชอบในคำถาขธรรมเนียม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาหมวดที่ 13 แล้วทำให้นักศึกษา

- (1) ทราบความหมายของคำว่า “คำถาขธรรมเนียม” กับคำว่า “คำธรรมเนียม”

แตกต่างกันอย่างไร

- (2) ทราบว่าใครมีสิทธิฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
- (3) ทราบว่าการฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาต้องทำเป็นคำร้องขอต่อศาล
- (4) ทราบว่าศาลต้องทำการไต่สวนคำร้องขออนาถา เว้นแต่คดีไม่มีมูล หรือไม่มีเหตุสมควรอุทธรณ์ฎีกา

- (5) ทราบว่าศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอได้ 3 ประการคือ

ก. อนุญาต

ข. ยกคำขอเสียทีเดียว

ค. อนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แต่เฉพาะบางส่วน

(6) ได้ทราบว่าถ้าศาลสั่งอนุญาต คำสั่งศาลเป็นที่สุด ถ้าศาลสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แต่เฉพาะบางส่วนหรือยกคำขอเสียทีเดียว ผู้ขอยื่นคำร้องต่อศาลให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ หรืออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง

(7) ได้ทราบว่าถ้าผู้ขอনাถามีทรัพย์สินอยู่แล้วหรือมีขึ้นภายหลัง ให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ไว้รอคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม

หมวดที่ 13

การฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

ในการดำเนินคดีแพ่งในศาล ไม่ว่าจะ เป็นในศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา คู่ความจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าธรรมเนียมศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติไว้ในมาตรา 149* ว่า “ค่าธรรมเนียม ได้แก่ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าสืบพยานหลักฐานนอกศาล ค่าบ่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ของพยาน ผู้เชี่ยวชาญ ล่าม และเจ้าพนักงานศาล ค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ตลอดจน ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ บรรดาที่กฎหมาย บังคับให้ชำระ

ภายใต้บังคับ บทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น ว่าด้วยการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ค่าธรรมเนียมศาลที่เป็นค่าขึ้นศาล ให้คู่ความผู้ยื่นคำฟ้อง เป็นผู้ชำระเมื่อยื่นคำฟ้อง

ค่าธรรมเนียมศาลนั้น ให้ชำระหรือนำมาวางศาลเป็นเงินสดหรือเช็คซึ่งธนาคาร รับรอง โดยเจ้าพนักงานศาลออกใบรับให้หรือตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของ ประสานศาลฎีกา

คำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด คำให้การ หรือคำร้องคำขออื่น ซึ่ง ได้ยื่นต่อศาล พร้อมคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามมาตรา 156 ตลอดจน การ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นได้สวนคำร้องดังกล่าว ไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมศาล และ เงินวางศาลมาชำระ เว้นแต่ศาลจะไดยกคำร้องนั้นเสีย”

“ค่าฤชาธรรมเนียม” หมายถึง จำนวนเงินซึ่งศาลสั่งให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีชำระ ให้แก่คู่ความ ฝ่ายที่ชนะคดีเป็นการชดใช้ค่าใช้จ่ายที่คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีได้เสียไปในการ เป็นความกัน ค่าฤชาธรรมเนียม ได้แก่ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าสืบพยานหลักฐานนอกศาล

* แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2551.

ค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ของพยาน ผู้เชี่ยวชาญ ล่าม และ
เจ้าพนักงานศาล ค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ตลอดจน ค่าธรรมเนียม หรือ
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ บรรดาที่กฎหมายบังคับให้ชำระ

“**ค่าธรรมเนียมศาล**” คือเงินที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการฟ้องหรือต่อสู้คดีซึ่ง
ได้แก่ ค่าขึ้นศาล ค่ายื่นคำร้องขอตามมาตรา 101 ในกรณีที่ยังไม่มีคดีอยู่ในศาล ค่ายื่น
คำขอให้ออกหมายเรียกหรือหมายอื่น ๆ นอกจากคำขอให้ออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี
ค่ายื่นคำขออื่น ๆ ที่ต้องทำเป็นคำร้อง ค่าแต่งทนายความตามมาตรา 61 ค่าอ้างเอกสาร
เป็นพยาน ค่าหนังสือประทับ ค่าคำสั่งที่มีคำขอตามมาตรา 296 หรือมีคำขอโดยทาง
อุทธรณ์ คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี ค่าส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่น ค่าคัดสำเนาเอกสาร
ต่าง ๆ ค่าคัดและรับรองสำเนาบัญชี ค่าฤชาธรรมเนียม ตามมาตรา 169 และไปสำคัญเพื่อ
แสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ถึงที่สุดแล้ว

ตามธรรมดาการดำเนินคดีแพ่งในศาลนั้นคู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องเสียค่าใช้จ่าย
ต่าง ๆ และจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ทั้งนี้มิได้
หมายความว่าคนที่ไม่มีความเงินจะเสียค่าธรรมเนียมศาลจะเข้ามาดำเนินคดีไม่ได้ บุคคลใดที่จะ
เข้ามาดำเนินคดีแพ่งในศาลและไม่มีเงินจะเสียค่าธรรมเนียมศาล กฎหมายได้บัญญัติให้
ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาได้ โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่จะฟ้องหรือได้
ฟ้องคดีไว้และสาบานตัวให้ถ้อยคำชี้แจงว่าตน ไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล

สำหรับการฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา ค่าธรรมเนียมศาลที่จะได้รับยกเว้น
ได้แก่ ค่าขึ้นศาล ค่าคำร้อง ค่าอ้างเอกสาร ค่าแต่งทนายความ ตามมาตรา 61

ในการศึกษาเรื่องการฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา ขอแยกหัวข้ออธิบายได้
ดังนี้

1. ผู้มีสิทธิฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
2. กำหนดเวลายื่นคำขอฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
3. วิธีการขอฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
4. วิธีการหลังจากยื่นคำร้องขอฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
5. การไต่สวนคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
6. คำสั่งของศาลเกี่ยวกับคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา
7. การขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถากับปัญหาเรื่องอายุความ

8. เพิ่มทุนทรัพย์ในฟ้องหลังจากได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถา
9. การฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาชั้นอุทธรณ์และฎีกา
10. ผู้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สิน
11. การถอนคำอนุญาตให้ดำเนินคดีอนาถา
12. ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม

1. ผู้มีสิทธิฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

ใครบ้างที่จะมีสิทธิฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 155 วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความคนใดอ้างว่าเป็นคนยากจน ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมศาล ในศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา เมื่อศาลได้ไต่สวนเป็นที่เชื่อได้ว่า คู่ความนั้นเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียม ก็ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความนั้นฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาได้...” เมื่อมาตรา 155 วรรคแรก บัญญัติคำว่า “คู่ความ” ซึ่งคำว่าคู่ความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 1(11) หมายถึง “บุคคลที่ยื่นฟ้องต่อศาล หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมายหรือในฐานะทนายความ” ดังนั้นผู้มีสิทธิฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา จึงได้แก่บุคคลต่อไปนี้

- ก. โจทก์ จำเลย หรือผู้ร้องสอด* ตามมาตรา 57(1) และ (3)
- ข. บุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นตามกฎหมาย
- ค. ทนายความ

2. กำหนดเวลายื่นคำขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างอนาถา

ในเรื่องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถานี้กฎหมายมิได้กำหนดเวลายื่นคำขอไว้ว่าให้ยื่นได้เมื่อใด ดังนั้นคู่ความยากจนเมื่อใดก็ขอได้เมื่อนั้น โดยยื่นคำขอได้ทุกศาลไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาในศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา แต่ต้องก่อนศาลนั้น ๆ มีคำพิพากษา

*ผู้ร้องสอด ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 57(1) และ (3) เท่านั้นที่จะร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้

3. วิธีขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดมีความจำหนงจะฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ชั้นต้นที่จะฟ้อง หรือได้ฟ้องคดีในวันนั้นพร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การ แล้วแต่กรณี และสาบานตัวให้คำชี้แจงว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล ถ้าบุคคลนั้นตกเป็นคนยากจนลงภายหลังจะยื่นคำขอในทางใด ๆ ก็ได้”

จากบทบัญญัติมาตรา 156 วรรคแรกนี้จะเห็นว่าคำขอดำเนินคดีอนาถาจะต้องทำเป็น “คำร้อง” และคำร้องขออนาถานี้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม (คำพิพากษาฎีกาที่ 689/2511) คำร้องขออนาถาต้องยื่นพร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การ หรือถ้าตกเป็นคนยากจนภายหลัง จะยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา

เมื่อยื่นคำร้องแล้วผู้ร้องจะต้องสาบานตัวให้คำชี้แจงว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล คำสาบานนี้ไม่ต้องใส่ลงในคำร้อง และผู้ร้องขออนาถาต้องสาบานด้วยตนเองจะมอบให้ผู้อื่นสาบานแทนไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2646/2527) กรณีตัวความเป็นนิติบุคคล ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลจะเป็นผู้สาบาน

4. วิธีการหลังจากยื่นคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

เมื่อผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถายื่นคำร้องต่อศาลและสาบานตัวแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลและศาลจะต้องดำเนินการตามมาตรา 156 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดถ้อยคำสาบานของผู้ขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาแล้ว ให้ศาลจัดส่งสำเนาถ้อยคำเช่นนั้นไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง พร้อมด้วยสำเนาคำฟ้องไปด้วย แต่เป็นกรณีขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถาซึ่งจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรให้ดำเนินการตามมาตรา 83 ตรี” จากบทบัญญัติมาตรา 156 วรรคสองนี้ได้บัญญัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลให้จัดถ้อยคำสาบานของผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ส่วนหน้าที่ของศาลจะต้องจัดส่งสำเนาถ้อยคำสาบานกับสำเนาคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา พร้อมด้วยสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาคำให้การไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้ากรณีโจทก์เป็นผู้ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา และจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร การส่งเอกสารดังกล่าวไปให้จำเลย ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 83 ตรี กล่าวคือ ถ้าจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรแต่ประกอบ

กิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน หรือมีตัวแทนในการรับคำคู่ความและ เอกสาร หรือทนายความในการดำเนินคดีอยู่ในราชอาณาจักร ให้ส่งแก่ผู้รับหรือตัวแทน เช่นว่านั้นหรือทนายความ ณ สถานที่ที่ผู้รับหรือตัวแทนใช้ประกอบกิจการหรือสถานที่อัน เป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนหรือภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของทนายความซึ่งตั้งอยู่ใน ราชอาณาจักร แล้วแต่กรณี แต่ถ้าผู้รับมิได้ประกอบกิจการในราชอาณาจักรด้วยตนเอง หรือไม่มีตัวแทนดังกล่าวหรือทนายความอยู่ในราชอาณาจักรให้ส่งโดยวิธีปิดประกาศไว้ ที่ศาล

5. การไต่สวนคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

เมื่อศาลได้ดำเนินการตามข้อ 4 แล้ว ศาลจะนัดไต่สวนคำร้อง กรณีร้องขอ ดำเนินคดีอย่างคนอนาถานี้ ก่อนศาลมีคำสั่งต้องไต่สวนคำร้องขออนาถาก่อน เว้นแต่

ก. ในกรณีร้องขอดำเนินคดีอนาถาในศาลชั้นต้น ปรากฏคำฟ้องของโจทก์ คดี ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้อง ศาลจะงดการไต่สวนคำร้องขออนาถาเสีย

ข. ในกรณีร้องขอดำเนินคดีอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา ปรากฏว่าไม่มี เหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลจะงดการไต่สวนคำร้องขออนาถาเสีย

ในการไต่สวนคำร้องขออนาถานั้น ก็เพื่อให้ได้ความว่าผู้ร้องนั้นยากจน ไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียม ส่วนที่ว่าอย่างไรจึงจะถือว่ายากจน ไม่มีทรัพย์สิน พอจะเสียค่าธรรมเนียมนั้น มีดังนี้

(1) ถ้าผู้ร้องไม่มีทรัพย์สินอื่นนอกจากทรัพย์สินรายที่พิพาทกันอยู่เท่านั้น

(2) ถ้าผู้ร้องมีทรัพย์สินอื่นอีก แต่เป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องมีกรรมสิทธิ์ร่วมกับ ผู้อื่น ต้องดูว่าส่วนของผู้ร้องพอที่จะจัดการให้ได้เงินมาพอเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ ถ้าไม่ พอก็ถือว่ายากจน

(3) ถ้าผู้ร้องมีทรัพย์สินอื่น แต่ทรัพย์สินนั้นติดจำนอง ติดจำนำ ต้องดูว่า การจำนอง การจำนำนั้น ท่วมราคาทรัพย์สินหรือไม่ ถ้าท่วมหรือพอดี ก็ถือว่ายากจน

(4) ถ้าผู้ร้องเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือลูกจ้างและไม่มี ทรัพย์สินอื่น ต้องดูว่าเงินเดือนที่ได้รับนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัวแล้วมีเหลือพอที่จะ เสียค่าธรรมเนียมหรือไม่

(5) ถ้าผู้ร้องมีทรัพย์สินอยู่บ้างนอกจากทรัพย์สินที่พิพาทกันอยู่แต่ไม่พอเสีย ค่าธรรมเนียมอยู่ดี

กรณีผู้ร้องขอดำเนินคดีโอนมาเป็นโจทก์นอกจากพิจารณาในข้อ
ยากจนแล้ว ต้องพิจารณาอีกว่าฟ้องโจทก์คดีมีมูลที่จะฟ้องร้องด้วย หรือมีเหตุผลอัน
สมควรหรือที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา

6. คำสั่งของศาลเกี่ยวกับคำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคสาม บัญญัติว่า
“เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้ศาลมีคำสั่ง
อนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสีย เว้นแต่ในกรณีขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา ซึ่งจำเลยไม่มี
ภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ศาลพิจารณาคำขอนั้นอย่างคำขออันอาจทำได้แต่เพียง
ฝ่ายเดียว ถ้าศาลอนุญาตตามคำขอ คำสั่งอนุญาตนั้นให้เป็นที่สุด”

เมื่อศาลไต่สวนคำร้องขอโอนสำเร็จแล้ว ศาลจะมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

- (1) อนุญาตตามคำขอ (ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมด)
- (2) อนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แต่เฉพาะบางส่วน
- (3) ยกคำขอ

กรณีที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอหรืออนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้
แต่เฉพาะบางส่วนนั้น ถ้าขอในศาลชั้นต้นหลักเกณฑ์ที่ศาลชั้นต้นจะอนุญาตคือผู้ร้องขอ
เป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียม และถ้าผู้ร้องขอเป็นโจทก์จะต้อง
ปรากฏว่าคดีของตนมีมูลที่จะฟ้องร้อง ถ้าขอในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา หลักเกณฑ์ที่ศาลจะ
อนุญาตคือผู้ร้องขอเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียม และต้องมี
เหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 254/2514)

ถ้าศาลอนุญาตตามคำขอ คำสั่งอนุญาตนั้นให้เป็นที่สุด และกรณีขอฟ้องคดี
อย่างคนอนาถาซึ่งจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ศาลพิจารณาคำขออันอาจ
ทำได้แต่เพียงฝ่ายเดียวไม่ต้องให้โอกาสจำเลยคัดค้าน ศาลมีคำสั่งไปได้เลย

กรณีโจทก์หรือผู้อุทธรณ์เป็นฝ่ายร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา หาก
ปรากฏว่าคำฟ้องต้องห้ามหรือคดีอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ ศาลต้องสั่งยกคำร้องขอ ศาลจะข้าม
ไปสั่งไม่รับคำฟ้องหรือไม่รับคำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกาเลยไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่
256/2507, 782/2510)

กรณีศาลสั่งยกคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา

ศาลชั้นต้นจะสั่งยกคำร้องขอ ถ้า

- (1) ไม่เชื่อว่าผู้ร้องขออยากจนจริง
- (2) คดีโจทก์ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้อง
- (3) ไม่เชื่อว่าผู้ร้องขออยากจนจริง และคดีโจทก์ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้อง

ถ้าศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่เฉพาะบางส่วน หรือศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องขอด้วยเหตุที่ไม่เชื่อว่าผู้ร้องขออยากจนจริง ทางแก้ของผู้ร้อง เมื่อไม่พอใจคำสั่งศาลมี 2 ประการคือ

ก. ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่* เพื่ออนุญาตให้ตนนำ พยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าตนเป็นคนอยากจน (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 256 วรรคสี่) หรือ

ข. อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ มีคำสั่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า)

ถ้าศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องขอด้วยเหตุที่คดีโจทก์ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้อง ทางแก้ของผู้ร้องเมื่อไม่พอใจคำสั่งศาลคืออุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ มีคำสั่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า)

ถ้าศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องขอด้วยเหตุที่ไม่เชื่อว่าผู้ร้องขออยากจนจริง และคดีโจทก์ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้อง ทางแก้ของผู้ร้องเมื่อไม่พอใจคำสั่งศาลคือ อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ มีคำสั่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า) แต่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ ไม่ได้ เพราะการขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่มีได้เฉพาะกรณีศาลยกคำขอด้วยเหตุที่ไม่เชื่อว่าผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาเป็นคนอยากจนจริง เพื่อศาลจะได้อนุญาตให้ผู้ขอ นำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าตนเป็นคนอยากจนจริง ส่วนคดีโจทก์ไม่มีมูลจะฟ้องร้อง ศาลไม่อนุญาตให้นำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมได้ ดังนั้น แม้ศาลจะฟังได้ตามพยานหลักฐานที่เพิ่มเติมว่าอยากจนจริง ศาลก็สั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาไม่ได้ เพราะคดีโจทก์ไม่มีมูลที่จะฟ้องร้องเสียแล้วจึงไม่มีประโยชน์อันใดที่จะไปร้องขอตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ ทางแก้มีประการเดียวคืออุทธรณ์คำสั่งศาลภายใน 7 วัน ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1245/2520, 447/2523)

* การขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ เนื่องด้วยเพราะศาลสั่งยกคำร้องด้วยไม่เชื่อว่าผู้ร้องอยากจนจริง และต้องมีการไต่สวนในข้ออยากจนก่อนด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 491-492/2524)

กรณีผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาจะใช้สิทธิตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ หรือมาตรา 156 วรรคห้า นั้น ถ้าได้ใช้สิทธิยื่นอุทธรณ์ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้าแล้ว จะกลับมาขอให้พิจารณาคำขอใหม่ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ อีกไม่ได้ เพราะเมื่อใช้สิทธิยื่นอุทธรณ์แล้วคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1227/2522, 1503/2511 (มติที่ประชุมใหญ่)) แต่ถ้าได้ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคำขอใหม่และศาลให้ยกคำร้องขอให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่โดยไม่อนุญาตให้ผู้ขอ นำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ ผู้ขออุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1503/2511)

7. การขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถากับปัญหาเรื่องอายุความ

ในการขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถานั้น ให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องก่อนที่ศาลจะสั่งรับคำฟ้องศาลต้องไต่สวนคำร้องขอก่อน ดังนั้นขณะศาลไต่สวนคำร้องคดียังไม่ขาดอายุความ แต่หลังจากศาลไต่สวนคำร้องและสั่งอนุญาตแล้ว คดีขาดอายุความเช่นนี้ต้องถือว่าคดีนั้นไม่ขาดอายุความ ถ้าศาลไต่สวนแล้วสั่งยกคำร้องไม่อนุญาตให้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถา ถ้าโจทก์ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไปให้นำเงินค่าธรรมเนียมมาชำระหรือวางศาลภายในกำหนดเท่านั้นเท่านั้น ซึ่งในขณะนำเงินค่าธรรมเนียมมาชำระนี้คดีขาดอายุความ ก็ต้องถือว่าคดีนั้นไม่ขาดอายุความเช่นกัน

8. เพิ่มทุนทรัพย์ในฟ้องหลังจากได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถา

เมื่อศาลชั้นต้นอนุญาตให้โจทก์ฟ้องคดีอย่างคนอนาถาได้ต่อมาโจทก์ร้องขอเพิ่มเติมฟ้องและทุนทรัพย์ การขอเพิ่มเติมฟ้องและทุนทรัพย์ก็คือการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องนั่นเอง ซึ่งการที่โจทก์จะขอแก้ฟ้องในภายหลังได้หรือไม่นั้นต้องอยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 179 คือคำฟ้องเดิมและคำฟ้องภายหลังจะต้องเกี่ยวข้องกันพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินเข้าด้วยกันได้ เมื่อศาลเห็นว่าเป็นคำฟ้องที่เกี่ยวข้องกันซึ่งอนุญาตให้แก้ฟ้องได้แล้ว ก็หาจำเป็นที่ศาลจะต้องไต่สวนเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องอย่างคนอนาถาสำหรับคำฟ้องภายหลังอีกไม่ เพราะถือได้ว่ายังคงเป็นคำฟ้องในคดีเดียวกันซึ่งศาลไต่สวนและมีคำสั่งอนุญาตไว้แล้ว

9. การฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาชั้นอุทธรณ์และฎีกา

ถ้าศาลชั้นต้นพิพากษาให้โจทก์แพ้คดี โจทก์มีสิทธิจะอุทธรณ์คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นได้ และเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้วคู่ความมีสิทธิฎีกาต่อไปยังศาลฎีกา

ได้ แต่ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานี้ผู้อุทธรณ์หรือฎีกามีหน้าที่ที่จะเสียค่าธรรมเนียม เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น นอกจากนี้ยังต้องเสียค่าธรรมเนียมให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามอีกด้วย ถ้าผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกายากจนไม่มีทรัพย์สินจะเสียค่าธรรมเนียมในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาก็อาจขออุทธรณ์หรือฎีกาอย่างคนอนาถาได้

การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานี้มีได้ 3 กรณีคือ

ก. ได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดี หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถามาแล้วในศาลชั้นต้น และมาขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปอีก

ข. ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในศาลชั้นต้น และมาขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาอีก

ค. ไม่ได้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในศาลชั้นต้นมายากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา จึงมาขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกา

การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานี้ ผู้ขอต้องยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกาโดยยื่นคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาไปพร้อมอุทธรณ์หรือฎีกา และผู้ขอต้องสาบานตัวให้คำชี้แจงว่า ตนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล จากนั้นศาลจะนัดไต่สวนคำร้องเพื่อให้ได้ความจริง 2 ประการคือ (1) ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาเป็นคนยากจน ไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียม และ (2) คดีมีเหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา

การไต่สวนและมีคำสั่ง คำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกานี้เป็นอำนาจของศาลชั้นต้น ถ้าศาลชั้นต้นสั่งไม่อนุญาต ผู้ขอก็อุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ได้ภายใน 7 วัน เมื่อศาลอุทธรณ์สั่งอย่างไรแล้ว คำสั่งนั้นถึงที่สุด หรืออุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลฎีกาภายใน 7 วัน คำสั่งของศาลฎีกาย่อมถึงที่สุดตามหลักกรรมดา (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคที่ห้า)

10. ผู้ฟ้องคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สิน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 159 บัญญัติถึงบุคคลผู้ฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างอนาถามีทรัพย์สินพอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ไว้ดังนี้

1. ผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมได้อยู่ก่อนยื่นคำขออนาถา แต่มาสาบานตนขออนาถาอ้างว่ายากจนไม่มีทรัพย์สินพอเสีย

ค่าธรรมเนียมถ้าศาลไต่สวนแล้วเชื่อว่ายากจนจริง และสั่งอนุญาตให้ผู้ขอดำเนินคดีอรรถา
ได้ ผู้ขอจะมีความผิดฐานเบิกความเท็จ ฐานละเมิดอำนาจศาลตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 31
(2) และศาลมีอำนาจสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อบรรเทาความเสียหายของคดี
ธรรมเนียมต่อไป

2. ผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สินขึ้นมาในระหว่างพิจารณาคดี
หมายถึง ผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สินขึ้นภายหลังที่ยื่นคำขออนุญาต
ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้ศาลมีคำสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนไว้รอคำ
วินิจฉัยชี้ขาดเรื่องค่าธรรมเนียม

การวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องค่าธรรมเนียม มีดังนี้

ก. ถ้าศาลเห็นว่าค่าธรรมเนียมจะเป็นพันธะแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายให้ศาล
มีคำสั่งให้เอาชำระค่าธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาได้ยกเว้นจาก
ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสอง)

ข. ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมด
หรือแต่บางส่วนแทนผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้น
ชำระค่าธรรมเนียมต่อศาลในนามของผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา แต่ถ้าคู่ความ
อีกฝ่ายหนึ่งนั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ศาลเอาชำระค่าธรรมเนียมนั้นจากทรัพย์สินที่ยึด
หรืออายัด ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 159 วรรคสาม)

ค. ถ้าศาลเห็นว่าผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาจะต้องชำระค่าธรรมเนียม
ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แทนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งให้เอาชำระค่าธรรมเนียม
ธรรมเนียมนั้นจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ส่วนค่าธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดี
อย่างคนอนาถาได้ยกเว้นนั้น ให้เอาชำระจากทรัพย์สินที่เหลือ ถ้าหากมีตามจำนวนที่ศาล
เห็นสมควร (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่)

3. ผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สินขึ้นภายหลังที่ศาลตัดสินแล้ว

ถ้าปรากฏว่าผู้ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีทรัพย์สินขึ้นภายหลังศาล
ชี้ขาดตัดสินคดีเสร็จไป เช่นนี้จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นมาไม่ได้

11. การถอนคำอนุญาตให้ดำเนินคดีอรรถา

คู่ความที่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างคนอนาถานั้น อาจถูกศาล
ถอนอนุญาตเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ ถ้าคู่ความนั้น

(1) ประพฤติตนไม่เรียบร้อย เช่นดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความ ร้ายกาญถึงขนาด หรือ

(2) กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือ

(3) จงใจประวิงความเรื่องนั้น

เมื่อศาลสั่งถอนอนุญาตแล้ว ผู้ที่ถูกถอนอนุญาตจะต้องรับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับกระบวนการพิจารณาภายหลังที่ศาลได้ถอนอนุญาตแล้ว ส่วนค่าฤชาธรรมเนียม ก่อนหน้านั้นไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะได้รับยกเว้นแล้ว (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 160)

ข้อสังเกต

1. ในวันไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ถ้าผู้ขอแถลงว่าขอชำระเงิน ค่าธรรมเนียมมาชำระ ก็เท่าผู้ขอถอนคำร้องขออนาถาแล้ว ดังนั้น ผู้ขอจะขอให้ศาล ไต่สวนคำร้องขออนาถาใหม่อีกไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2503)

2. กรณีศาลสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถา หากปรากฏมีทรัพย์สิน พอจะเสียค่าธรรมเนียมศาลได้ ศาลได้มีคำสั่งให้นำเงินค่าธรรมเนียมมาชำระ เพราะมี ทรัพย์สินแล้วคำสั่งศาลดังกล่าวถือว่าเพิกถอนคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ถ้าผู้ขอติดใจเรื่องอนาถาต้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน 7 วันตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า (คำพิพากษาฎีกาที่ 956/2504 มติที่ประชุมใหญ่)

12. ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 158 บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของ คู่ความทั้งสองฝ่าย ให้ศาลพิพากษาในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมโดยสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง นั้นชำระต่อศาลในนามของบุคคลผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา ซึ่งค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถานั้นได้ยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่ ศาลเห็นสมควร”

ในการพิจารณาคดีเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลงจะทำการเป็นคำพิพากษาหรือ คำสั่งก็ตาม ศาลจะต้องมีคำสั่งเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมด้วยว่าจะให้ฝ่ายใดเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนมากศาลจะให้ฝ่ายแพคดีเป็นผู้ชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนฝ่ายชนะคดี ดังนั้น ถ้าฝ่าย แพคดีได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถามาแต่ต้น เมื่อแพคดีและศาลสั่งให้เสีย ฤชาธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่แพคดีก็ต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียม

ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับยกเว้นก็เฉพาะที่ตนได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคน
อนาถาเท่านั้น ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมที่ต้องเสียแทนอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับยกเว้นด้วย แต่
ถ้าคู่ความที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาเป็นฝ่ายชนะคดีและศาลเห็นว่า
คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนของคู่ความทั้ง
สองฝ่าย ตามมาตรา 158 ให้ศาลพิพากษาในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมโดยสั่งให้คู่ความอีก
ฝ่ายหนึ่งนั้นชำระต่อศาลในนามของบุคคลผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา ซึ่งค่าฤชา
ธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถานั้นได้ยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
ตามที่ศาลเห็นสมควร

คำถาม (เรื่องการฟ้องและต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา)

ข้อ 1 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยแพ้คดี จำเลยอุทธรณ์และยื่นคำร้องขออุทธรณ์อย่างคนอนาถา ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้วสั่งยกคำร้องของจำเลย จำเลยจึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์อ้างว่าได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแล้ว ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง จึงขอต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้ศาลอุทธรณ์ไต่สวนหรือสั่งให้ศาลชั้นต้นไต่สวนคำร้องอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลอุทธรณ์จะสั่งคำร้องของจำเลยเช่นว่านี้อย่างไร

ข้อ 2 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยแพ้คดี จำเลยอุทธรณ์และยื่นคำร้องขออุทธรณ์อย่างคนอนาถา ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้วสั่งยกคำร้องของจำเลย จำเลยอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ขอให้อนุญาตให้จำเลยอุทธรณ์อย่างคนอนาถาได้ ศาลอุทธรณ์สั่งอนุญาตให้จำเลยอุทธรณ์อย่างคนอนาถาได้แต่เพียงบางส่วน จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ขอให้พิจารณาค่าขอหนี้ใหม่ เพื่ออนุญาตให้จำเลยนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าตนเป็นคนยากจน ควรยกเว้นค่าขึ้นศาลทั้งหมด ศาลอุทธรณ์จะสั่งประการใด

คำตอบ

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่

ตามปัญหา เมื่อศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องขอฟ้องอุทธรณ์อย่างคนอนาถาของจำเลยแล้ว ถ้าหากจำเลยไม่ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา 156 วรรคท้าย ก็อาจขอให้ไต่สวนหรือพิจารณาค่าขอหนี้ใหม่ เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่ายังเป็นคนยากจนอยู่ โดยต้องยื่น คำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาค่าขอหนี้ ตามมาตรา 156 วรรคสี่ ดังนั้น จำเลยจะมาขอให้ศาลอุทธรณ์ไต่สวนหรือขอให้ศาลอุทธรณ์สั่งให้ศาลชั้นต้นไต่สวนคำร้องอีกครั้งหนึ่งไม่ได้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาลอุทธรณ์จะสั่งยกคำร้องของจำเลย

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 156 วรรคสี่ วรรคห้า

ตามปัญหา เมื่อศาลชั้นต้นสั่งยกคำขออนาถาหรือสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ให้แต่เฉพาะบางส่วน ผู้ยื่นคำขออาจทำได้ 2 ทาง คือ ยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นให้พิจารณาค่าขอหนี้ใหม่ ตามมาตรา 156 วรรคสี่ หรืออุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นโดยยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นภายใน 7 วัน นับแต่วันมีคำสั่ง และ

คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตามมาตรา 156 วรรคห้า ดังนั้น เมื่อจำเลยไม่ใช้สิทธิตาม
มาตรา 156 วรรคสี่ แต่กลับใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ คำสั่งของศาล
อุทธรณ์ย่อมผูกพันจำเลยและถึงที่สุด เมื่อคำสั่งนั้นถึงที่สุดแล้ว จำเลยจึงยื่นคำขอต่อศาล
อุทธรณ์เพื่อให้พิจารณาคำขอใหม่ตามมาตรา 156 วรรคสี่ ไม่ได้ ดังนั้นศาลอุทธรณ์ต้องสั่ง
ยกคำร้องของจำเลยเสีย